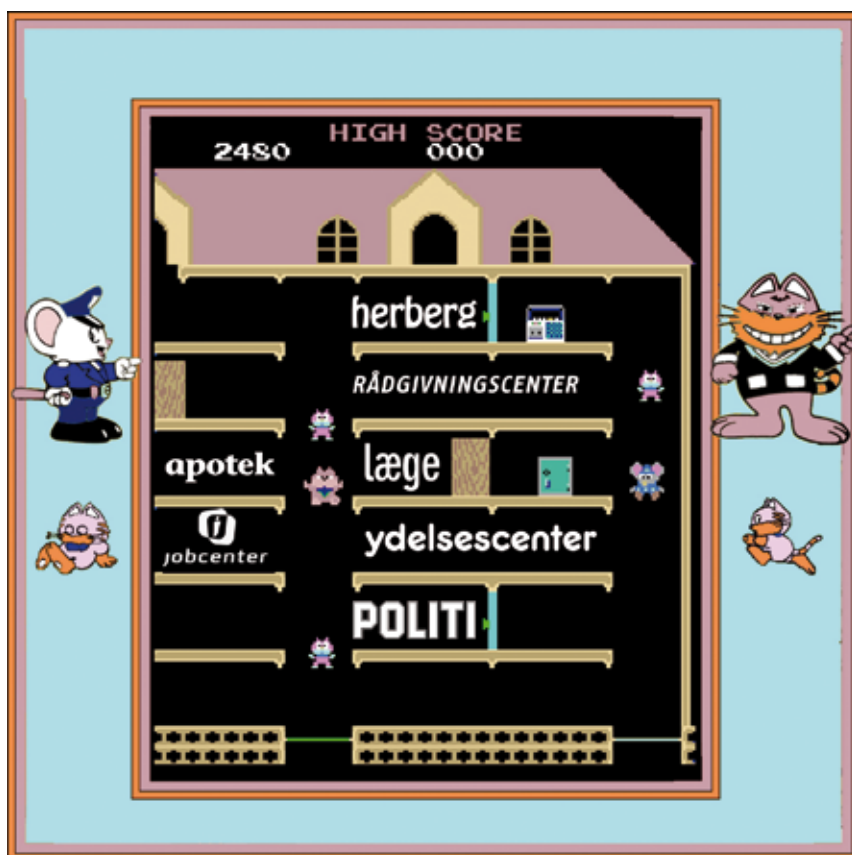

Når sikkerhedsnettet forsvinder

Mange af de allermest belastede stofmisbrugere magter ikke at overholde de krav, hjælpesystemet stiller til dem.

AF RASMUS KOBERG CHRISTIANSEN & DANNIE HANSEN

Vesterbro, København: På et lille værelse i herberget på Mændenes Hjem i Lille Istedgade sidder Ahmed på sin seng og er lige blevet færdig med at fixe. Han holder en vattot mod det lille prikhul i halsen, hvor han lige har sprøjtet kokainen ind. Han har slet ikke sovet i løbet af natten. Han kan faktisk ikke rigtig huske, hvornår han sidst sov, men det er i hvert fald tre dage siden. I denne periode har han fixet mini-

mum én gang i timen. Det er også grunden til, at han fixer sig i halsen. Han har ingen brugbare årer i armene og i benene længere. Så han har kun årerne i halsen tilbage, der er brugbare til at fixe i. Da han er færdig, smides kanylen på gulvet ved siden af den skraldespand, personalet har sat op til ham. Her ligger der i forvejen mange brugte sprøjter, madaffald og snavsetøj.

Han rejser sig op fra sengen og tager en deodorant, han har stående. Han retter deodoranten mod sin

mund og sprøjter deodorant direkte på sine tænder i overmund. Han synes nemlig, at deodoranten lindrer så dejligt mod de mange smerter, han har i sine gummer.

Ahmed har været stofmisbruger i mange år. Han kom til Danmark i 80'erne, da han var 18 år - som flygtning fra det borgerkrigshærgede Libanon. Her havde han gennem sin barndom og ungdom deltaget aktivt i borgerkrigen som børnesoldat. Flere år på hans krop vidner om disse begivenheder.

Derudover har han fået mange år på sjælen grundet oplevelserne i Libanon. Traumer, som han holder fra kroppen ved at tage heroin og kokain. Ahmed har ikke fået stillet nogen psykiatrisk diagnose og er ikke i behandling for sit misbrug. Han har dog flere gange været tilknyttet et rådgivningscenter for sit stofmisbrug, men han er også blevet udskrevet fra behandlingen i rådgivningscenteret pga. udeblivelse.

Der er igennem årene blevet taget flere tilløb til at søge en pension til Ahmed, men hver gang, sagen er blevet startet op, er den gået i sig selv igen, fordi Ahmed udebliver fra de samtaler, som det kræves, at han stiller op til for at kunne blive indstillet til en pension. Derfor er Ahmed på kontanthjælp og har i mange år problemfrit fået udbetalt sin kontanthjælp hver måned. Kontanthjælpen har bl.a. betalt hans husleje og mad på herberget.

Sådan er det ikke længere

Efter den nye struktur, hvor alt, hvad

der drejer sig om stofmisbrugerens økonomi og forsørgelse, er blevet overflyttet fra rådgivningscentrene/misbrugscentrene til jobcentrene og ydelsescentrene, har Ahmed flere gange fået stoppet sin kontant-hjælp.

I første omgang vil stofmisbrugere som Ahmed, som er så langt ude i misbrug, og som har andre problemer end ledighed, blive matchet til gruppe 5. Altså i den kategori, hvor jobcenteret skønner, at Ahmed ikke kan gennemføre et aktiveringsforløb. Men ændringen i lovgivningen betyder, at alle hver tredje måned skal møde op til en afklarende samtale, hvor man skal gøre rede for, om ens sociale situation har ændret sig over de sidste tre måneder, og om der er grundlag for, at man kan blive matchet til en anden kategori, end den man blev matchet til i første omgang. Når man så udebliver fra denne samtale, og det gør mennesker som Ahmed meget ofte, så bliver man sanktioneret, og i sidste ende stoppes kontanthjælpen. Dette gøres for at få folk til at henvende sig og på den måde få dem i tale. Derudover kan man opleve, at jobcentrene kræver, at stofmisbrugere som krav for at få genåbnet kontanthjæl-

pen mod deres vilje skal lade sig tilknytte et rådgivningscenter for at få afdækket deres misbrug. Og så nærmer vi os i praksis faktisk tvangsbehandling, som vi så ofte peger fingre af, at svenskerne praktiserer.

Arbejde til alle?

Jobcentrenes nye rolle som reelle administratorer for stofmisbrugere har medført, at fokus er flyttet fra 'misbruget' til det at 'nærme sig arbejdsmarkedet'. Derudover er det nyt for jobcentrene at have med de allerdårligste brugere at gøre. Og der er en klar tendens til, at jobcentrene undervurderer, hvor dårlige disse stofmisbrugere er, fordi jobcentrene slet ikke har erfaringen og ekspertisen til at have med denne meget tunge målgruppe at gøre.

En af konsekvenserne er, at medarbejderne på jobcentrene vil gå en mere rå tid i møde – hvilket bl.a. resulterer i øgede sikkerhedsforanstaltninger såsom overfaldsalarmer m.v. Mødet med de udsatte brugere er ofte i udgangspunktet negativt, da det typisk handler om, at socialrådgiveren har lukket for kontanthjælpen. Krav og tvang er to ting, som en tortureret, krigstraumatiseret tidligere barnesoldat har det

rigtig svært med, og derfor ender mødet ofte som en negativ kontakt.

Som beskæftigelsesborgmester i Københavns Kommune, Jakob Hougaard (S), udtalte til Politiken 12.01.2008:

'Vi har set for mange episoder i det sidste halve år, hvor kommunalt ansatte har oplevet vold på arbejdspladsen, og i det hele taget oplever flere og flere, at borgere overskrider deres grænser og truer de ansatte'.

Vejen gennem labyrinten

Anna og George er kærestepar og bor sammen i en lejlighed i en forstad til København. De er begge voldsomt stofmisbrugende. De opholder sig i lange perioder på Vesterbro, hvor de lever som hjemløse. Når de en sjælden gang sover, er det ofte på Reden for hendes vedkommende og på Mændenes Hjem for hans. De er ikke i behandling for deres misbrug, da de er for kaotiske til at kunne indgå i et behandlingsforløb, herunder at få hentet metadon eller lignende, men de er fra tidligere særdeles godt kendt i behandlingssystemet. George er pensionist, mens Anna er på kontanthjælp. Annas kontanthjælp bliver stoppet, da hun udebliver fra en samtale med sin jobkonsulent på

**BEKENDTGØRELSE AF LOV
OM AKTIV SOCIALPOLITIK
FORMÅL OG DEN ENKELTES ANSVAR**

§ 1. Formålet med denne lov er

- 1) at forebygge, at personer, der har eller kan få vanskeligheder ved at fastholde et arbejde, får behov for hjælp til forsørgelse, og
- 2) at skabe et økonomisk sikkerhedsnet for enhver, som ikke på anden måde kan skaffe det nødvendige til sig selv og sin familie.

jobcenteret. Det er Annas kontant-hjælp, der betaler huslejen for deres lejlighed, og da denne nu er stoppet, bliver der ikke betalt husleje. Anna får tilsendt et brev fra boligselskabet om, at huslejen skal betales inden tre dage, ellers bliver parret sat ud af lejligheden. Anna ringer til kommunen, hvor hun gør opmærksom på sin situation. Hun får at vide, at hun først er berettiget til kontant-hjælp, fra den dag hun møder op på hjemkommunens jobcenter. Så Anna skal altså først på jobcenter og melde sig ledig på ny. Her får hun et ansøgningsskema om kontant-hjælp. Dette skal udfyldes og tages med på Ydelsesservice. Kontant-hjælpen er bagudbetalt, dvs. at det først er den efterfølgende første i måneden, hun vil få udbetalt kontant-hjælp. Indtil da vil hun kunne søge en engangshjælp, som maksimalt må udgøre 4.200 kr. før skat. Dette er ikke nok til at betale huslejerestancen. Derfor skal hun udfylde endnu et skema og herved søge en engangsydelse, som så forhåbentlig bliver godkendt og dermed kan betale hendes husleje. Da Anna og George er i en livssituation, hvor al tid går med at skaffe stoffer, er ovenstående opgaver selvfølgelig fuldstændig uoverskuelige, og hvis det lykkes hende at gennemføre opgaverne, står hun i samme situation tre måneder senere, når hun efter al sandsynlighed igen udebliver fra mødet med jobkonsulenten. Hvis hun ikke foretager sig noget, vil parret efter al sandsynlighed blive sat ud af lejligheden.

Parallelsamfund

Det har altså flere konsekvenser, når de tungeste stofmisbrugere ryger ud af kontant-hjælpssystemet. Den første åbenlyse konsekvens er selvfølgelig, at der skal skaffes endnu flere penge ved kriminalitet. Derudover bruger mange stofmisbrugere deres kontant-hjælp til at betale husleje for deres lejligheder eller ophold på herberg, hvor huslejen automatisk bliver trukket fra kontant-hjæl-

pen hver måned. Ligeledes betaler kontant-hjælpen i mange tilfælde for kostgarantier/madordninger på herbergerne, så brugerne er garanteret at få mad hele måneden. Kontant-hjælpen er altså, i mange tilfælde, garant for, at de basale fornødenheder er på plads: at man har en seng at sove i og kan få noget at spise.

De krav, som jobcentre og ydelsescentre er begyndt at stille til de allersvageste borgere i kontant-hjælpssystemet, medfører, at nogle borgere simpelthen fravælger kontant-hjælpssystemet og i stedet klarer sig ved at begå kriminalitet, betleri eller ved at sælge hjemløse-aviser og bo på gaden. Det skyldes, at borgerne på grund af deres kaotiske misbrug simpelthen ikke magter at leve op til de krav om f.eks. fremmøde, der stilles fra disse instansers side. Det har den beklagelige konsekvens, at der bliver dannet, hvad der kunne minde om et parallelsamfund, uden om det etablerede system og uden om den sociale indsats, hvilket medfører, at det bliver endnu sværere, end det er i forvejen, at hjælpe disse mennesker.

Behandlingssystemet

Men det er ikke kun i job- og ydelsescentre, at man stiller urealistiske krav til de dårligste stofmisbrugere. Det er også en praksis, som ses i behandlingssystemet:

Mohammed vil gerne i behandling for sit stofmisbrug. Han bruger ca. 2.000 kr. dagligt på heroin og kokain, som han fixer. Han er hjemløs og bor på gaden eller på sofaer hos venner og bekendte. Han henvender sig på et misbrugscenter for at komme i behandling. Misbrugscenteret indkalder herefter Mohammed til en samtale med en behandler. Her skal Mohammed gennemgå et såkaldt indskrivningsskema.

I København Kommunes rådgivningscentre bruges de såkaldte ASI-skemaer, som det tager ca. 1½ time at udfylde. Skemaet skal bruges til, at behandleren kan lære

Mohammed at kende, samt til registrering i forskellige nationale databaser. Spørgsmålene spænder lige fra familieforhold over misbrug til kriminel adfærd. Meget misbrugende brugere, der ikke magter at gennemgå hele skemaet under første møde, bliver indkaldt igen til en opfølgende samtale, hvor resten af skemaet udfyldes. Herefter får Mohammed en tid hos rådgivningscenterets/misbrugscenterets læge. Her fortæller han om sit misbrug, samt om han fejler noget somatisk. Lægen udskriver herefter typisk metadon eller subutex. Fra Mohammed henvender sig første gang, til han modtager et tilbud om social behandling, må der maksimalt gå 14 dage. Herved overholder centeret den behandlingsgaranti, som Velfærdsministeriet har pålagt misbrugsområdet. Derimod gælder der ingen behandlingsgaranti for den medicinske behandling. Mohammed skal i en opstartsphase komme dagligt på centeret og hente sin medicin. Hvis han udebliver i tre dage, udskrives han fra centeret med den begrundelse, at han ikke er motiveret for behandling.

Mange af de allerdårligste stofmisbrugere magter ikke at overholde dette krav og udskrives derfor. Hvis de vil indskrives igen, skal de igen hele møllen forfra én gang til.

Hvis Mohammeds ønske er at komme i døgnbehandling, vil han typisk blive tilmeldt en motivationsgruppe på centeret, hvor han skal komme 2-3 gange om ugen i 2-3 timer ad gangen. Her lærer han, hvad døgnbehandling er, hører om behandlingsprincipper m.m. Disse forløb varer typisk fra 6-10 uger. Gentagne udeblivelser fra møderne anses også her for mangel på motivation, og brugerens ønske om at komme i døgnbehandling vil derfor ikke blive opfyldt.

Problemet er igen, at de mest udsatte stofmisbrugere ikke kan leve op til disse krav. Det er eksempelvis svært at gå til motivationssamtaler

RASMUS KOBERG CHRISTIANSEN
CAND.COMM., PROJEKTMEDARBEJDER
DANNIE HANSEN
SOCIALRÅDGIVER, PROJEKTMEDARBEJDER

tre gange om ugen for en stofmisbruger, der bor på et herberg med en værelseskammerat, der fixer sig i halsen én gang i timen døgnet rundt. Eller som bor på gaden og grundet sit stofmisbrug er kaotisk i sit hoved. Det lader sig i praksis simpelthen ikke gøre.

Københavns Kommune har tidligere forsøgt - og forsøger fortløbende - at iværksætte projekter, som tilgodeser de allersvageste i behandlingssystemet. Ofte også med ret gode resultater til følge, men de idéer, der bliver fostret i gode projekter, har meget vanskeligt ved at blive direkte implementeret i forretningsgangene ude på de enkelte rådgivningscentre. Det medfører, at indskrevne i centrene oftest skæres over en kam, og de dårligst fungerende bliver præsenteret for de samme krav som mere ressourcestærke misbrugere. Ofte opgiver de mest ressourcesvage behandlingsevillige brugere behandlingstanken og mister kontakten med rådgivningscenteret.

Det skal dog retfærdigvis siges, at nogle af de københavnske misbrugscentre er blevet bedre til at vurdere, når nogle brugere er for dårlige til at leve op til de førnævnte krav.

Hvor skal kræfterne lægges?

Fælles for alle eksempler er, at der stilles nogle krav fra de sociale myndigheders side, som borgerne ikke

kan leve op til. Dette medfører, at gadeplansmedarbejdere, ansatte på herberger og kommunale støttekontaktpersoner, som ikke har nogen reel kompetence, 'bærer' rundt på brugerne til de instanser, hvor kompetencen ligger, og hjælper med til, at kontanthjælpen kan genetableres, at metadonudleveringen bliver genoptaget eller at der bliver søgt enkeltydelse, så mennesker undgår at miste deres lejlighed. Der bruges mange ressourcer i gadeplansindsatsen på at få de helt elementære og basale hjælpeforanstaltninger på plads - tid, der går fra andet arbejde - eksempelvis motivationsarbejdet omkring det at komme ud af misbruget osv. Omvendt er det også sværere for stofmisbrugeren at overskue sin egen livssituation, når de basale fornødenheder ikke er på plads. Vi skal passe på, at de hjælpeforanstaltninger, vi har i samfundet, ikke bliver så komplicerede og krævende for de svageste, at de fravælger hjælpeforanstaltningerne og herved bliver yderligere marginaliseret og vanskeligt for det sociale system at nå. Faren er, at der opbygges et parallelsamfund blandt de mest udsatte i Danmark, på samme måde som vi ser det i lande, som vi ikke plejer at sammenligne os med.

Tidligere socialminister Eva Kjer Hansen udtalte, at der skulle etableres fremskudt sagsbehandling på gadeplan for de allerdårligst stillede

borgere i Danmark. Det kunne være noget af løsningen på problemet, ligesom det kunne være hensigtsmæssigt, at der blev udarbejdet nogle retningslinier, som specifikt rettede sig mod de mest udsatte stofmisbrugere. Retningslinjer, som ikke har en automatik indbygget, der uvægerligt fører til, at stofmisbrugere får deres kontanthjælp stoppet, fordi de ikke kan følge de rigide krav, de er underlagt i dag.

Når det drejer sig om misbrugscentre/rådgivningscentre, så ville det være formålstjenligt, at disse i endnu højere grad end i dag tager nogle chancer med de mest udsatte og eksempelvis bevilliger døgnbehandling uden krav om motivationsforløb og andre krav, som brugerne alligevel ikke kan leve op til.

BROBYGGERPROJEKTET PÅ VESTERBRO

Brobyggerprojektet på Vesterbro er et 3-årigt projekt finansieret af Indenrigsministeriet via Vesterbro-puljen, der blev oprettet i forbindelse med satspuljeaftalen i 2006. Projektet er forankret på Mændenes Hjem og arbejder med en målgruppe på ca. 200 stofmisbrugere med anden etnisk baggrund end dansk. Projektet forsøger at bygge bro mellem gaden og de sociale tilbud, der findes for målgruppen. Der udsendes årligt en rapport om observationer og resultater fra projektet. Den seneste rapport vil kunne downloades fra: www.stofbladet.dk, når dette nummer bliver lagt ud på hjemmesiden.

Forfatterne har begge arbejdet med opsøgende arbejde på Vesterbro i flere år på Mændenes Hjem's kontaktsted, de seneste år som brobyggere.

Artiklen har i store træk været bragt som kronik i Jyllands-Posten d. 1. marts 2008.